॥ ॐ ॥

શ્રી આર્ય નૈતિક નાટક સમાજ.

સતીતારલ.

નાટકનો ટુંકસાર તથા ગાયનો.

સંશોધક અને પ્રકાશક.

નકુભાઇ કાલુભાઇ શાહ.

માલેકઃ—"શ્રી આર્ય નૈતિક નાટક સમાજ"

ભારતભુવન થીએટર — પીકાંટા—અમદાવાદ

ધી જૈન એડવોકેટ પ્રેસ ઘીકાંટા અમદાવાદમાં વાડીલાલ

બાપુલાલ શાહે પ્રસિદ્ધ કર્તા માટે છાપ્યું.

વિક્રમ સંવત ૧૯૮૧ ઈ. સ. ૧૯૨૫

આવૃત્તી ૮ મી પત ૫૦૦૦

કીંમત ૪ આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ

આ નાટક બાબતના હરેક હક્ક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા
એક્ટ મુજબ માલેકે પોતાને સ્વાધીન રાખ્યા છે માટે
કોઈએ છાપવું, છપાવવું, વેચવું, વેચાવવું તથા
ભજવવું કે ભજવાવવું નહીં.

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[गुजराती कॉपीराअिट विभाग]

अनुक्रमांक ૧૨૧૪૧. वर्गांक

पुस्तकनुं नाम સતી પારેખ

विषय ૮ : ૨-૬

સતી તોરલ નાટકના પાત્રો.

પુરૂષ વર્ગ.

જેસલ— કચ્છનો જાણીતો બહારવટીયો.
સાગાં ઠાકોર—જેસળના મોટા ભાઈ.
લાખાજી— સાગાંઠાકોરનો પુત્ર, જેસળનો ભત્રીજો.
જસાજી— એક કાઠી ઠાકોર, તોરલનો પિતા.
સાસતીયાજી— એક કાઠી ગરાસીયો. તોરલનો પતિ.
બાદર— એક બહાદુર લુંટારો.
પરમહંસ— નિષ્કામ ભક્ત.
અખંડાનંદ— તોરલનો ગુરૂ.
અલેદરામ— અખંડાનંદનો કામ જીતનાર ચેલો.
લછમીદાસ— જગતને ઠગનાર બાવો.
શધીર— એક ઠગારો વાણીઓ.
સાધુ— એક ખવાસ. મુક્તાનંદને નામે લછમીદાસ. અને પાછળથી અખંડાનંદનો ચેલો.

લુંટારાઓ, સાધુઓ. વિગેરે વિગેરે.

સ્ત્રી વર્ગ.

તોરલ— જગદંબાનો અવતાર મનાતી મહાન સતી.
પુલાંદે— તોરલની માતા.
રૂપાંદે— જેસળની ભાભી.
હંસા— રૂપાંદેના ભાઇની પુત્રી, પાછળથી લાખાજીની સ્ત્રી.
મહનોકા— એક નાયકા.

સાહેલીઓ, વડારણો, કંચનીઓ વિગેરે વિગેરે.

સ્થળ—કચ્છ તથા ઓખામંડળ.

માલેક તરફનો ખુલાસો.

પ્રેક્ષક વર્ગને કંઇક નવુંજ આપવું એવા વિચારથી આજ દિવસ સુધી કોઈ પણ કંપનીએ જે સાહસ કર્યું નથી તેવું કુચ્છી પ્રેક્ષકવર્ગને તેઓના દેશનું ચિત્ર આપવનો નિશ્ચય કરી મેં આ નાટક પ્રજા સમક્ષ રજુ કરવાનું સાહસ કર્યું છે, આ નાટકમાં નારાયણ મોતી નાયક તથા નગ્રબદના કવી મુળજીભાઇ હરીવલ્લભદાસ કાસરવાળા તરફથી ઘણી મદદ મળી છે કે જેણે મારા વિચારોને બરાબર ઠેકાણે જ ઉતારી ખેલને જોરદાર બનાવવા પોતાના જ્ઞાનનું જોર વાપર્યું છે. પૈસાનો બદલો એ તો એક નિરજીવ બદલો છે, એટલાજ ખાતર હું તે મારા મદદગારોનાં નામ નહિ એમ ધારી અહીં રજુ કરૂં છું અને તેમની મદદ માટે તેઓના ઉપકાર માનું છું.

એવીજ રીતે પ્લોટની સંકલના કરવા માટે મારા ડાયરેકટર ભાઇ મુળચંદ અને હરિહર (દિવાના) એ જે મહેનત ઉઠાવી છે તેનું નામ પણ આ ખુલાસા સાથે જોડી પ્રભુના ચરણમાં મસ્તક નમાવી ઉદાર કદરદાન પ્રજાની ઉદારતા તથા કદરનાશી ઉપર ભરોસો રાખી આ નાના ખુલાસો અહીંજ પુર્ણ કરવાની રજા માંગું છું સુજ્ઞેષુ કિમ્ બહુના

નકુભાઇ કાલુભાઇ શાહ.
"સતી તોરલ" ના સંશોધક
તથા
શ્રી આર્ય નતિક નાટક સમાજના માલેક

શ્રી હરિ ૐ

સતી તોરલ નાટકનો ટુંક સાર.

પારંભ પ્રાર્થના થયા બાદ સૂત્રધાર નાટકના વસ્તુનું સૂચન કરે છે. અને સતી ગુણ કીર્તન સાથે નાટય પ્રયોગનો પ્રારંભ થાય છે.

પ્રવેશ ૧ લો—કાઠી ઠાકોર જસાજી અને ઠકરાણાં કુલાંદે દેવીભક્ત હતાં. દેવી તેમને હાજરા હજુર હતાં, ઠાકોર, ઠકરાણા બીજી સર્વ બાબતે સુખી હતાં પરંતુ તેઓને સંતાનનું સુખ નહોતું. તેથી દેવીની આરતી ઉતારી માતાજીની પાસે સંતાનની યાચના કરે છે. દેવી—"તમારાં ભાગ્યમાંજ સંતાન નથી" એમ જણાવે છે. પરંતુ ભક્તની બહુજ કાકલુદી જોઈ પોતાની ઈચ્છા શક્તિથી એક પરમહંસને બોલાવે છે. અને તેના પેટમાં ભુખ ઉત્પન્ન કરે છે. "ભૂખ લગી, ખીલાદે, ખીલાદે, મેરે રામકો" એમ બોલતાં પરમહંસ પ્રવેશ કરે છે, અને તૃપ્ત થઈ ઠાકોર, ઠાકરાણાંને ઉદાસ જોઇ, ઉદાસીનું કારણ જાણી તેને પુત્રીની આશીષ આપે છે અને માતાની પ્રસાદી, ફુલમાંથી તોરલની ઉત્પત્તિ થાય છે તે જોઈ સર્વ આશ્ચર્યથી સ્તબ્ધ થાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—પરમહંસે પ્રકટ કરેલી તોરલને જોઈ ચમત્કારમાં ગાંડો થયેલો ખવાસ રાઘુ એવી શક્તિ મેળવવાના સ્વાર્થથી પરમહંસને પકડી પાડી ચેલો બનાવવા કહે છે પરમહંસ

કંઇપણ જવાબ આપ્યા વિના ચાલ્યા જાય છે, પણ રાણુ કે જે સાધુઓ પાસે આવા ચમત્કાર હોય છે તેમ સમજી ગયો છે બીજા કોઈ ચમત્કારી સાધુને શોધી કાઢી તેનો ભક્ત બનવા જાય છે.

પ્રવેશ ૩ જો—આદ્ય શક્તિનો અવતાર સતી તોરલ અને સાહેલીઓ, સાહેલીઓ "સાસતીયા જોડે ત્હમારા લગ્ન થવાનું ત્હમારાં માતાપિતાએ નક્કી કર્યું છે" એમ જણાવે છે." ત્યાં સાસતીઓ આવેછે. તોરલ તથા સાસતીઆનો પ્રેમ પ્રસંગ એટલામાં સાંગા ઠાકોર (જેસળના મ્હોટા ભાઇ) રૂપાંદે જસોજી અને ફુલાંદે આવેછે. ઠકરાણાં રૂપાંદેના હાથે તોરલ તથા સાસતીયાના હાથ મેળવાય છે એટલામાં અંદરથી ફરિયાદ કરતાં મહાજનનો અવાજ સંભળાય છે સાંગા ઠાકોરે તેઓને અંદર બોલાવી પૂછતાં તેઓ જેસળે લુટ્યાની ફરિયાદ કરે છે. સાંગા ઠાકોર જેસળ જ્યાં હોય ત્યાંથી તેને પકડી લાવવા સીપાહીને હુકમ કરે છે એટલામાં જેસળ પ્રવેશ કરે છે જેસળને મહાજને કરેલી ફરીયાદ બાબતમાં પુછતાં તે તદ્દન ઉદ્ધત જવાબ આપે છે. સાંગા ઠાકોર જેસળની ઉદ્ધતાઈથી ચીઢાઇ તેને દેશપાર કરે છે. દોરંગી દુનિયાનું દોરંગી ચિત્ર જ્યાં એક તરફ લગ્ન ત્યાં એક તરફ કંકાસ.

પ્રવેશ ૪ થો—દુનિયા ઝુકતી હય ઝુકાનેવાલા ચાહિયે. તંતર મંતરને જંતરના ઢોંગથી દુનિયાને ઠગતા સાધુ લક્ષ્મીદાસને ત્યાં રાણુ તેને પણ ચમત્કારિક સાધુ માની

ચેલો બનવા આવે છે. અને તેનો ચેલો બને છે જગતને ઠગનાર આ બાવાને પણ ઠગી તેનું ધન પચાવી જવાને યુકિત રચતો તે ગામનો સધીર વાણીયો પોતાના ભત્રીજા લાલીયા સાથે ત્યાં આવી 'ધરદે ગોલખમે ' કરતાં બાવાને " તેરી ગોલખ મેરી બગલમેં " નો નવો પાઠ શીખવવા જાળ બીછાવે છે અને લોભીને થાપ દેવામાં ધુતારો ફાવે છે.

પ્રવેશ ૫ મો—દેશપાર થએલો જેસળ હવે લુંટનુંજ કામ થઇ ાવેછે તેવીજ રીતે એક બીજો બાદર નામનો બહાદુર લુંટારો પણ ત્યાં લુંટનું કામ કરે છે. આજે બાદર અને જેસળ બન્નેને અમુક જગ્યાએથી એક જાન જવાની છે એમ ખબર પડતાં તેઓને લુંટવા બન્ને પોતાના સાથીઓ નીકળ્યાછે તે જગ્યાએ બાદર પહેલાં આવી પહોંચેછે અને જાન લુંટેછે તથા તે જાન સાથે નીકળેલી તે વાણીઆના રાજાની કુંવરી હંસા (રૂપાંદેની ભત્રીજી) ને જોઇ મોહિત થાય છે, અને તેના ઉપર અત્યાચાર કરવા જાય છે તે વખતેજ જેસળ પ્રવેશ કરી તેનો બચાવ કરે છે. બાદર અને જેસળને યુદ્ધ થાય છે બાદર જેસળને શરણે જાય છે અને તે દિવસથી તે બન્ને લુટારાઓનું ટોળું સાથે મળી જાય છે. હંસા કેદ થાય છે,

પ્રવેશ ૬ ઠો—લોભી ગુરૂ ઓર લાલચુ ચેલા દોનું નરકમે ઠેલમ ઠેલા. મુકતાનંદનું નામ ધરી લછમીદાસનો ચેલો બનેલો ખવાસ રાઘુ કોઈ પણ યુકતીથી ગુરૂને મારી નાખી તેની લક્ષ્મી પચાવવાનો વિચાર કરી ગાંજાની ચલ-

મમાં ઝેરી બુટ્ટી પાય છે. પણ લક્ષ્મી તેને મળવાને બદલે અમીરને પચી જાય છે "ચોરને પોટલે ધુળની ધુળ" એ કહેવત સિદ્ધ છે.

પ્રવેશ ૭ મો—પોતાને વનના મહારાજાના નામથી ઓળખાવતો જેસળ પોતાના રહેઠાણમાં કેદ પકડી લાવેલા વણઝારા મુસાફરો વિગેરે કેદીઓનો ઈન્સાફ કરે-છે અને પોતાને દેશપાર કરવા માટે પોતાના ભાઈ ભાભી ઉપર ચીઢાએલા જેસળે તેને પોતાના ખોટા મંદવાડના સમાચાર મોકલ્યા છે તે સાંભળી તેની ખબર કાઢવા આવેલાં ભોળાં ભાઈ ભાભીને ઠાર કરે છે.

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો–શિકારના શ્રમથી થાકેલો સાસતીયો દારૂ પીતો બેઠો છે. ગોલીઓ રાસડો ગાય છે ત્યાં તોરલ આવી દારૂ ન પીવા તથા અહિંસા પરમો ધર્મનો ઉપદેશ આપે છે. તે વિષે કેટલાક વાદવિવાદ ચાલે છે. તોરલ સાસતીયાને સાક્ષાત દેવીના દર્શન કરાવી ખાત્રી કરી આપે છે. સાસતીયો સુધરી જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—બાદર અને જેસળ વાતો કરતાં ઉભા છે ત્યાં માણસ આવી તોરલ સાથે ઘોડી હાથે નથી ચડતી એમ ખબર આપેછે એ તોરલને લાવવાનું બીડું જેસળ ઝડપે છે. અને બાદરને આજે હંસાનો દંડ આવી જશે તે આવે તો છુટી કરજે તથા પોતાના ભત્રીજાને કપટથી બોલાવ્યો છે–"તે આવે તો છટકે નહી એમ ભલામણ કરે છે એટલામાં ભોળો લાખો જી દાખલ થાય છે. જેસળ તેને ઉપરનો પ્યાર બતાવે છે, અને ત્યાર પછી જાત્રાનું ખોટું બ્હાનું બતાવી જેસળ જાય છે.

પ્રવેશ ૩ જો—ગુરૂ અખંડાનંદનો શિષ્યવર્ગની સાથે પ્રવેશ, સર્વસ્વનો ત્યાગ કરી સાધુ બનેલા તોરલ તથા સાસતીયો તેઓનું આતિથ્ય કરવાનો વિચાર કરે છે પરંતુ પોતાની પાસે કંઇ ન હોવાથી વિમાસણમાં પડે છે, એટલામાં ત્યાં સધીર વાણીઓ આવે છે અને તોરલના સ્વરૂપ ઉપર મોહિત થઇ જો એક વચન આપે તો સીધાં અપાવવા કબુલ થાય છે. તોરલ વચન આપે છે સીધાં અપાવી સધીર વચનમાં તોરલનો પ્રેમ માંગે છે.

પ્રવેશ ૪ થો—લાખાજી અને હંસાનો મેળાપ ઓળખાણ બાળપણની યાદ, પ્રેમ પ્રસંગ, વાતપરથી વાત નીકળતાં લાખાજી પાસે ખરા ભેદનું ખુલ્લું થવું, સાંગા ઠાકોર અને રૂપાંદેના મરણની ખબર, હંસા અને લાખોજી ભાગી છુટે છે પણ બાદર આવી પહોંચી તેને પકડી પાંજરામાં કેદ કરે છે.

પ્રવેશ ૫ મો— વચન દીધા પ્રમાણે તોરલ સધીરને ઘેર જાય છે. સાસતીયો તથા તોરલ ઉપદેશ આપી સધીરને સુધારે છે. સધીર સંસારનો ત્યાગ કરી તોરલ સાથે તેના ગુરૂ અખંડાનંદના દર્શન કરવા સલડી ગામે જાય છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો—સલડી ગામમાં મહાત્મા અખંડાનંદનો મઠ, તોરલ ઘોડી ચોરવા આવેલો, જેસળ સાધુ વેષે મંડપમાં દાખલ થાય છે. પણ સાધુ મંડળને આવતું જોઇ ઘાસની ગંજીમાં સંતાઇ જાય છે ભજન શરૂ થાય છે જેસળ ઘોડી છોડી મુકે છે ઘોડીના હણહણાટથી ભજન બંધ રહે છે ઘોડીને બાંધવા જતા ભુલથી સાધુ જેસળની હાથેલીમાં ખીલો મારે છે. સતી તોરલના સ્વરૂપથી મોહાંધ બનેલા જેસળને તે બાબતની કંઈ ખબર પડતી નથી. ભજન પુરૂ થતાં તોળાંદે પ્રસાદ વાટે છે. તો એક ભાગ વધે છે. માટે કોઈ માણસ રહી ગયું હોવું જોઈએ એમ જાણી શોધ કરતાં જેસળને ઘાસની ગંજીમાંથી શોધી કાઢે છે બધાં તેને જોઈ અજબ થાય છે. જેસળ બેપરવાઈથી હથેળીનો ખીલો ખેંચી કાઢે છે અને ત્યાં દાખલ થવાનું કારણ પુછતાં તે તોરલની

માગણી કરે છે. સતી તોરલ ઉપદેશ આપે છે પણ નિત નિત ઉઠી ન્હાવા જાય. કોયલા ઉજલા ન થાય " તેમ તે લુંટારાને આપેલો ઉપદેશ પત્થર ઉપર પાણી જેવો થાય છે. તોરલને જબરજસ્તીથી લઈ જવા જેસળ તોરલનો હાથ પકડે છે. તેનીજ સાથે ચમકે છે અને તોરલને નમી પડે છે. જેસળના પ્રાયશ્ચિતની શરૂઆત થાય છે.

પ્રવેશ ૭મો—ચાતુરમાસની આજ્ઞા લઈ કામને જીતવા નીકળેલો અલેકરામ. સૌંદર્યવતી નાયકા મદનિકાને ત્યાં અડો નાખી પડ્યો છે. મદનિકા તેના ઉપર મોહિત થઈ તેને ફસાવવાની કોશીશ કરે છે, છતાં તે ફસાતો નથી ત્યારે તેને ચાબુકનો માર મારે છે. ચાબુકનો માર ખાતો અને હસતો અલેકરામ તેમાંથી પણ મદનિકાને ઉપદેશ આપે છે જીંદગીભર કાળાં કર્મ કરનારી ગુણકાને પણ સાધુસંગતથી " લાગી, લાગી ન દલાલાથી લાગી લગની લાગી. "

પ્રવેશ ૮ મો—જેસળ તોરલ સાથે કચ્છની ખાડી પસાર કરે છે તેટલામાં તોફાન થાય છે, સમુદ્ર ઉછળે છે વીજળી સાથે વાદળાંઓ તુટી પડે છે. જેસળને તેનાં પાપ દેખાય છે, અને ગભરાવે છે તોરલ તેને અભય વચન આપી "ખરા હૃદયથી પશ્ચાત્તાપ કરી પ્રભુ પાસે પાપ કબુલ કરવાનું કહે છે." જેસળ પોતાનાં પાપ કબુલ કરે છે ડુબતુ વહાણ શક્તિ પોતાના ત્રિશુળ ઉપર ઉપાડી બચાવે છે.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—બાહર પાસે મછલીઓનો નાચ (કચ્છી હારી) બાહર, કેદ કરેલાં હંસા તથા લાખાજીને મ્હેણાં ટોણાં મારેછે અને શરણે થઇ પોતાની ઇચ્છાને તાબે થવાં કહેછે જેનો તેઓ ઇન્કાર કરે છે તેથી બાહર ચીડાઇ તેમના ઉપર હુમલો કરે છે એટલામાં સાધુ વેષે જેસળ દાખલ થઈ તેઓને બચાવવા બાહરને વિનવે છે, અને બાહરના પગમાં પડે છે ત્યાં બાહર તેને ઠોકરે મારે છે. અને તે બન્ને સાથે જેસળને પણ મારવાનો હુકમ કરે છે. ત્યાં ભુત નીકળી આવી બાહરને કાળચક્રમાં ફેંકી દેય છે. તોરલ પોતાના ભક્તનો બચાવ કરે છે. જ્યાં જુઓ ત્યાં તોરલ.

પ્રવેશ ૨ જો—લછમીદાસને મારી પછી અખંડાનંદનો ચેલો બનેલો મુક્તાનંદ અભેદરામનાં કામ જીતવા માટે અખંડાનંદને મોંઢે વખાણ સાંભળી પોતે કામ જીતવા આવ્યો છે તે નાયકા મદનીકાના મોહમાં ફસાય છે. અભેદરામના સત્સંગથી સુધરેલી મદનિકા મુકતાનંદને સુધારવા ઘરેણાં લુગડાં લેવા મોકલે છે.

પ્રવેશ ૩ જો—દેવીએ કહ્યું હતું કે-"તમારાં ભાગ્યમાં નથી." છતાં પરમહંસે પુત્રી આપી તે દિવસથી જમાજી ઠાકોર અને ઠકરાણાં કુલાંદે દેવી પુજામાં સુસ્ત થઇ ગયા

છે અને સાધુઓની પુજાએ ચઢયાં છે આ રીતે સ્વાર્થની ભક્તિએ ચડેલાં પોતાનાં માબાપને સુધારવા તોરલ પોતાને મઢીયર આવી છે.

પ્રવેશ ૪ થો—જો દેવીનો યજ્ઞ કરી પોતે કહે તેમ વરતે તો તેઓની દરેક આશા ફળશે એમ માબાપને સંમજાવી આજે તોરલ શક્તિ મંદિરમાં યજ્ઞ કરાવે છે. અને યજ્ઞમાં માણસનું માથું આપવા કહે છે. કોઈ માથું આપવા તૈયાર થતું નવી એટલામાં પહેલાજ પરમહંસ આવી પહોંચે છે અને શનને નામે માથું આપવા તૈયાર થાય છે. જેમ માથા કપાય છે તેમ નવાં ઉગતા જાય છે તોરલનો ઉપર દેશ માથું મુકે તો માલ ખાય.

પ્રવેશ ૫ મો—મદનિકા મુક્તાનંદને સુધારે છે. સ્વાર્થ માટે બાવો બનેલો ખવાસ સાધુ જે પછીનો મુક્તાનંદ તે અહીં ખરો સાધુ બને છે. અભેદરામ પોતાના ગુરૂ અખંડાનંદ સની તોરલ, સાસતીયાજી, ભક્ત સધીર સાથે આવી મદનિકાને ભક્તમંડળના દર્શન કરાવે છે ત્યારપછ જેસળ સમાધી લેવાના હોવાથી સર્વે અંજાર તરફ જાય છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો—જેસળની સમાધી, લાખાજી તથા હંસાને મળવાનું કહ્યું છતાં તે આવ્યા તે પહેલાં તો જેસળે સમાધી લીધી છે તેની સમાધી ઉપર અફસોસ કરતા લાખો અને હંસા બેઠાં છે. ત્યાં તોરલ વિગેરે આવનાં તે બધી વાત જાણે છે. તોરલ

ભજન ગાઈ જેસળને સમાધીમાંથી ઉભો કરે છે. જેસળ [illegible] તથા હુંસાના હાથ મેળવી આપે છે. અને સતીની આજ્ઞા લઇ પાછો સમાધીમાં સમાય છે. પુષ્પોમાંથી પ્રગટ થયેલી તોરલ પણ પુષ્પનો ઢગલો થઈ જઇ અદ્રશ્ય થાય છે. અને ત્યાર પછી જયોતિનારાયણના ભક્તો જયોતિમાંજ સમાઇ જતાં નજરે પડે છે.

શાન્તિ ! શાન્તિ !! શાન્તિ !!!

સતી તોરલ

નાટકના ગાયનો.

અંક પહેલો

પ્રાર્થના.

જાગે જાગે જાગે જ્યોતિ મા શક્તિ તુજ
સકલ સૃષ્ટિમાં જય ડંકા વાગે,
તું શક્તિ તું ભક્તિ તું, મુક્તિ તું
અશરણ શરણુ તું,
અધમ ઉદ્ધારણુ તું,
ભવના ભય ભાગે, જાગે.
ઉદ્‌ભવ શક્તિ બ્રહ્મા;

વિષ્ણું નામે પુજા પામે તુજ શકિત રક્ષકની
સંહરતી તુજ રૂદ્ર રૂપે
સહુ પાય લાગે.

બાળાઓ—

ચર્ણે નમે સ્નેહ વળી વિનવે,
સતિયોનાં નામે મોટા મુનિયો નમે—
શિયળ શ્રંગારે શાણી દેહ દીપાવે,
પતિ પ્રભુમાં જેનું મનડું રમે—
સાવિત્રી સતિયે પતિને યમથી છોડાવ્યા
ચારૂ ચરિત્ર જોતાં જગને ગમે—

સર્વે— ૧

જય જય મહાશકિત મા જય જય મહા શકિત
અષ્ટપહર પળ વિપળે કરીએ તવ ભકિત.
જયો જયો મા જગદંબે

તું બ્રહ્મા, તું વિષ્ણુ,ચામુંડા કાળીઃ—
તું તુળજા ત્રિપુરારી, બળવંતિ બાળી.
'જયો જયો મા જગદંબે'

વંદન કરીએ બેડો તારો બીરદાળી,—
અજ્ઞાની બાળકના પાપ સહુ ટાળી.
'જયો જયો મા જગદંબે'

મુક્તાનંદ— ૨

બેઠી દેવી, બેટા દેવા, બદલામાં ખનનનનન લેવા
જોય જે એ શકિત, તે કરે ચમત્કારને નમસ્કાર
સહુ કહે રામ અવતાર
ધન છનાછન પડે ઠોકરે આથડે
પડે નહીં મુજને કોઈની દરકાર

કંચનીઓ— ૩

મુકાવા મોટા મુનીઓના માન—મોટા૦
મદન આજ પડયો છે મેદાનમાં,
ચુકાવા હાનીઓના-સાંધીને નેત્ર બાણ ભ્રકુટી કમાનમાં
રાખીને કોઈ પ્રેમી પ્રાણને નીશાનમાં
સર કરશે સંગ્રામ—મુકાવા.

તોરલ— ૪

સતીઓને પ્હેની તનપર, સુંદર સજવું ઘરેણું સાચું
ટેકની ટીલડી કરવી લલાટે, લજ્જા કાજળ દ્રગ ભરીએ,

વિનયની વાળી નાકે રૂપાળી, હરી હેત હાર. હૈયે ધરીયે—સતી
સાડી શિયળની અંગ ઓપાવે, અળતો પતિવ્રત કેરો;
મર્યાદા ઝાંઝર પગ ઝમકે,ચતુરાઇ ચણીઓ પ્હેરો—સતી

તોરલ—સાહેલીઓ— ૫

દેવતણો અમીકૂંપ સખી પતિદેવ પ્રથમ પી લેવા દે÷ +
શરમા
* *
અરે જા
+ ÷ વાહવા
હવે રહેવાદે
પતિ મીલકત પરને દેતી એ જઇ પ્રિતમને કહેવા દે
ઓષ્ટ દર્શન કરી, અધર સુધાભરી રાખી તે લુંટી લેવાદે
મીઠા મીઠા ઘુંટડા સાકર જેવાદે + + દેવતણો—

તોરલ—સાસતીઓ— ૬

વ્હાલમ વ્હેલેરા પ્રીતેથી દર્શન દાસીને દેજો.
મ્હારા મીઠડા મોહનવરજી, રસિયા હ્રદયકમળ રહેજો.
સ્નેહના સંદેશા કહેજો, પ્રીતના લ્હાવ લલિત લેજો;
શ્યામ વિરહી વધુવધુ ના કરશો શાન્તિ સદા પ્રિય ઉરમાં ભરશો
સુખાકર મનહર હીમકર પ્રતિમાં પળપળ મન ઠરશો. વ્હાલમ

લછમીદાસ, મુકલાનંદ,સધીર—૭

દુનિયા ઝુકતી હય ઉસ્કો ઝુકાના ચહિયે
હય મનલબી દુનિયા ઉસ્કો મતલબ બતાના ચાહિયે
છીપકે (૨) ટટ્ટીકી આડ ફસાની શિકાર હૈ આના
તંતર જંતર છુ છુ મંતર સબ હય હીલા બહાના
ઓર ફીર
કહો ફીર
ધર દે ગોલખમેં
તેરી ગોલખ મેરી બગલમેં
અને દીકરા લાલીયા
કાકા
ભગત જગતકો ઠગત હય ભગત ઠગે નવ કોય
એક વખત જો ભગત ઠગે તો કોટી યજ્ઞ ફળ હોય

લછમીદાસ, ઉજલી, સધીર—૮

આજારે બાલે જોમનવાલી જરા નૈનાંસે માલા મેરી જા
જાવા દો છેડ ફોક જોશે બાવાજી
સાસરીઆ જાણશે તો બગડશે બાજી
દોડ અયસી બતીઆ કહાં મેરા માન
રામકીમાં લટુ બન્યા સાધુરામ
છોડ અયસી બતાઆં કહા મેરા ાન

તેરી ગોલખ હજમ કરના એ મેરા હય કામ
તેરી અદાસે ઘાયલ હુવા હું જરા ધીરેસે ખીંચ
પ્યારી તીર્છી કમાન

હો જા ચેલા
હું અલબેલી
લુંગા થેલી
વ હ

સધીર-લાલીએ— ૯

વાહવા, વાહવા, કેવી નંદકળાને કેળવીરે,
કાકા ખુબ કરી, સાધુને લીધો ભોળવીરે,
વણિક વિદ્યા સૌથી મોટી
સહુ વિદ્યા એ આગળ ખોટી
અધધધધધધધ ધન
કાકા થયા પ્રભુ પ્રસન્ન
લાલીયા ઉં.........................
કાકા ઉં ....
કાકા આ રૂપીયામાંથી હવે હું પરણીશ
મફત માલથી મોજ ઉડાવો;
પોક મુકીને રોશો બાવો.

ચાલો હવે ઘેર,
કાકા થઈ છે લીલા લ્હેરે.
લાલીઆ ઉં......................
કાકા ઉં..................

મુક્તાનંદ, સધીર, લાલીઓ—૧૦

દે દે મેરી મુડી છોડ બાત અયસી ટકુડી
નહિ તો માર માર અભી તેરી તોડું પસલી
= = = બાવાજીની બુદ્ધી જુઓ ધુળમાં મળી
ક્યું બનીયા તું ઢોંગ મચાવે
વાણીયે પચાવ્યું ધન પ્રભુ ના કઢાવે
મારૂંગા લાત
બાવા એ શું કરો વાત
કાકા કેમ
ટાઢું હેમ
હાય ફીરા કરમ

કંચનીઓ— ૧૧

રાણા અચો વતન તે પાંજે
સેન્ન સેલાણીડે ઘડી ઘડી સંભરે

રાતો ડીં મુકે નથકે વીસારે
મુજે હુયડેમેં પ્યા ચુભુકે—રાણા

મુજે તો રાણા મુસ હસે તો
ડેહ છડીપર ડેહ વીંજે તો
ખઈ ગાલ હૃદેમેં ધરે તો—રાણા

અંક બીજો.

વડારણો— ૧૨

કાન ખેલતો બંસી ધુન વાગી ગોપી બની ઘેલી
ખેલતી કુદતી નવેલી છકેલી અલબેલી
ઓહો
આંખકા ઈશારા કરે મનડાં હરે અરે નેહની લગન લાગી
ગોપીયું કાળે મળી કાનુડા સંગે ભળી કુળની શરમ ત્યાગી
રમે એક મેક કંઠે કંઠ લાગી.............. કાન૦
રમે રાસ સંગે રાધીકા સોહાગી કાન૦

સાધુઓ— ૧૩

સાંઇ તેરા તંબુરા ખડા
તુંબા હાડ ચામસે મઢા........ સાંઇ.
તીન અંગુરી તાર ચલાવે
જાગૃત સ્વપ્ન સુષુપ્તી પાવે
અક્ષર બાવન દોમન ગાવે
નિંદ્રામે ઓંકાર અકેલા જાગત હે ગડગડા.... સાંઇ.

અઇસા તન તંબુરા પાયા
જો કર્તાકા ગુન ન ગાયા
તાકું ઠગે ઇશ્વરકી માયા
બાર બારસો માર ખાત હે જયું ગેડીસે દડા સાંઇ.

તારલ— ૧૪

રહેજો વિભુ સ્હાય શ્રીવરરે સતીના આધાર,
ભક્તોની ભીડયું ભાગનાર સાચાના તમે સ્હાયકાર.
આવ્યું ધર્મ સંકટ માથે, હરિ બાજી તારે હાથે
વચને બંધાઈછું નાર, વ્હાલારે વેગે કરો વ્હાર—સાચાના.
વિઠલવર વિપતિ વિદારો, ભરૂસો એક છે તમારો
ભાગ્યના ભેરૂ સરજનહાર, વ્હાલારે લજ્જા રાખનાર સાચાના.

હંસા, લખાજી— ૧૫

મન મંદીરીએ મુરતીને પધરાવી મોહન વર તારી
ઘેલી થઇરે હું તો ગાંડી થઇરે પ્રીતી પથે પળેલી
તમો દેવી મ્હારાં
તમો પ્રાણ પ્યારા અંતર આરતી ઉતારૂં
સુંદરી સુહાગી તમને ઘડી ના વીસારૂં
તમો પર તન મન વારૂ— મન૦

તોરલ— ૧૬

એક દીન એવો આવશે જે રૂદીયામાં સઉના સાલેરે
સગા મિત્રના કારણે વીરા કોઇનું જોર નવ ચાલે રે
કાઢો કાઢો એને સઉ કરે વીર જાણે જન્મ્યાં નોતાં રે
ઘટનો ઘુઘટ દુર કર્યો ત્યારે રોકયા દશ દરવાજા રે
આરે કાયાનો ઘટ ઘેરીઓ ત્યારે રોકયો દેહનો રાજારે એક
સોળ વરસની સુંદરી તે ઉભી ટગમગ જુવેરે.
આરે કાયામાં હવે કાંઇ નથી ત્યારે ઉભી ધ્રુસકે રૂવેરે
એની વમામળ શેરીયે માત ઝાંપેથી વળશે રે
સગાં સગાં તમે શું કરોરે, સગાં વળાવીને વળશે
સગાં તે વન કેરાં લાકડાં તે ભેગાં આવી બળશેરે એક,

લાલીઓ— ૧૭

બની જઈશું હવે તો મોટા શેઠ વાહવા
ઘણા નોકર રાખીશું હાથ હેઠ વાહવા
આલુ અક્કડ હું આમ બસ વાહવા
લોક કરશે સલામ ખાસ આહાહા— બની.

મળી ગયા ખુબ રૂપીયા ઢેરૂં કડા કંઠી ટુંપીયા
પરણીને લાવશું નાનકડી લાડી સાચી પહેરાવું ચોળી સાડી
કેમ

રમત ગમત મોજ કરશું ગાડીમાં બેશીને રોજ ફરશું
ડચ ડચ ડચ—

તોરલ ૧૮

સદ્દગુરૂ મળીયા, સર્વે સંશય ટળીઆ,
મ્હારી જાય કેરી ભ્રમણા ભાગીજી હોજી
ધન ધન દાડો પ્રભુ પાટે પધાર્યા,
રૂડી ઝળ હળ જયોત્યું જાગીજી હોજી—સદગુરૂ૦

ગુરૂના પ્રતાપે બોલ્યાં તોરલદે.
અમને લ્હેરૂં ધણીની લાગીજી હોજી—સદ્દગુરૂ૦

તોરલ— ૧૯

જેસલ કરીલે વિચાર માથે જમ કેરો માર
સ્વપ્ના જેવોરે સંસાર, તોળાંદે કરે છે પોકાર
આવોને જેસળરાય આપણે મળીએ
ખરા સંત હોયે ત્યાં જઈ ભળીએજી
આ ભવ આવ્યો અવતાર માથે સદગુરૂ ધાર,
જાવું ધણીને દરબાર બેડલી ઉતારે ભવપાર-આવોને—

નિત્ય નિત્ય ઊંડી ન્હાવા જાય કોયલા ઉજળા ન થાય
બેટો ગુણિકાનો તે તો બાપ કોને કહેવા જાય—આવોને

દેખા દેખી કરવા જાય, એ નર અધુરીયા કહેવાય,
હાથમાં દીવો લઈને, છતી આંખે કુવે પડવા જાય,
એવી ચાર જુગની વાણી સતિ તોરલ દેવી ગાય—આવોને

મદનીકા— ૨૦

જોબન રસ ભયુ હાંહાંરે રસ ભર્યું રે—રસ ભર્યું
નીરખતાં વાર બને લાચાર નયનને મયુ.
સહે ના કોઈ— જોબન.

તીરછી નજર શર મન્દ સુહાસ્યે હરેકનું મન હર્યું
સંયમી નર પણ ટેક તજીદે જાણે કે કાંમણ કર્યું—જો.

મદનિકા— ૨૧

લાગી લાગી નંદલાલાથી લાગી લગની લાગી
આ ભવની ભીડ ભાગી
જાગી જાગી અંતર જ્યોતી, જાગી જાગી ગુરૂ કૃપાયે જાગી
વાસળી વીઠલવરની વાગી તૃષ્ણા ત્યાગી—લાગી
પારસમણી હરી નામ તે દે લોહને કંચન કરી
ચંદન કરી કુબજાને એઠાં બોર શવરી પદ ધરી
નામે તર્યો પાપી અજામિલ કીરતને ગુણીકા તરી
સ્નેહે જે તરે સંસાર સાગરજો સુકાની છે હરીત્યાગી લાગી

તોરલ જેસલ— ૨૨

પાપ ત્હારૂં પ્રકાશ જાડેજા પાપ ત્હારૂં પ્રકાશરે,
ત્હારી બેડલીને બુડવા નહિ દઉં જાડેજારે એમ તોરલ કહે છે
લુટી કુંવારી જાન સતિ નારી લુટી કુંવારી જાનરે,
સાત વીશું મોડબંધ મારીયા તોળાંદેરે, એમ જેસળ કહે છે
ધર્મ ત્હારો સંભાળ જાડેજા ધર્મ ત્હારો સંભાળરે તારી બેડલી
માથાના જેટલા વાળ સતિ નારી માથાના જેટલા વાળરે.
એટલાં કુકર્મો મ્હેં કર્યા તોળાંદેરે એમ જેસળ કહે છે
પાપ ત્હારૂં પ્રકાશ જાડેજા પાપ ત્હારૂં પ્રકાશરે
વિનવે જેસળરાય સતિને વિનવે જેસળરાય,
મારી બેડલી ઉતારો ભવપાર સતિ—મારી

અંક ૩ જો.

કંચનીઓ— ૨૩

દીલ ડીયા મુજે ઢારે વિછોડો વિછડનજા મારે
આતસ દીલમેં એશ્કજી મુકે રતોંકી બારે-વિ.

ધડબન ધટમેં કોડ મજાનું નહી પુછી ન્યારે
લાલ લુટાણા હિણુ લાડ મજાનું ટાંનું ટંકસારે—વિ.

દાદ ગુરઈ બેદાદ કનાનુ–હસી–હજુ હારે
દર્દ ડીસી બેદર્દ ચોય આંજો લીખ્યો કેર ટારે—વિ.

મહનિકા મુક્તાનંદ— ૨૪

છો મારા જીવન આધાર જોગી રાજ
ક્યસી બાંકી ભ્રકુટી કમાન
પ્યારી નયનોકા ન મારો બાણુ
માણો રંગરાજ ભોગી આજ છો મારા

સખી

કંગન નથની દામણી નવસર હીરા હાર,
સાડી સુરત શહેરની લાવા કીયો આવાર.
અબી જાકે મેંય લાકે આતા હું દીલદાર,
તુજે પ્યારી દુલારી સજાવું સીનગર—છો આરા

ચંદનિકા મુક્તાનંદ— ૨૫

બેઠા હય જાનકુડી સોટા પાની પીનેકા લોટા,
લાનેકો સાડી ગોટા કીનારી—બેઠા
ઝોલીભી ખાલી હુઈ ઓર બન્દાભી કડાકા બંગાલી
રહા હય લંગોટા લંગોટા લંગોટા—બેઠા.
મોહ તજાય કેમ સાચો બાવાજીએ દીધું આ હવસે બતાવી
દાખ ચોળેલી ખરી જે ભુલ્યાતા આજે મેં પાછી ચોળાવી
માન જાની માન પ્યારી માન—બેઠા

તોરલ મદનિકા— ૨૬

ભક્ત ભય હારી વૈકુંઠના વિહારી વ્હાલા
નામ પરવારી શ્રી ગીરધારીલાલા ભક્ત
સિદ્ધ મુનીશ્વર ધ્યાન ધરે વળી શેષ શારદા ગુણ ગાયે
એવા પ્રભુને નિશદીન ભજતાં જન્મ મરણ ટળી જાએ
વ્હાલા ભક્ત

લાખાજી—   ૨૭

જીવન હીન ચારનું ચટકું નકામો મોહ માયાનો
ઊંડી જાવું આહા અંતે કરીને ત્યાગ કાયાનો
થતાં દરબારનો ડંકો રહે ના ગર્વ બંકાનો
શુરાનો પણ સમય આવે સમાધિમાં સમાયાનો
અરેરે કાયા માયાના નકામો મોહ સંસારે
ભરૈ જ્ઞાની છતાં જ્ઞાને ધરાવી ઢોંગ કાહ્યાનો.

સમાપ્ત.

જાહેર ખબર.

નીચે લખેલાં પુસ્તકો શ્રી આર્ય નૈતિક નાટક સમાજનો મુકામ જ્યાં હોય ત્યાંથી મળશે, માટે જેઓ સાહેબને જોઇતાં હોય તેઓએ રોકડી કીંમતે મંગાવી લેવાં. વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે નહીં.

ચોપડીનાં નામ	કીંમત
૧ બેધારી તલવાર ..	૦-૪-૦
૨ બ્રહ્મર્ષિ વિશ્વામિત્ર	૦-૪-૦
૩ સરોજની ...	૦-૪-૦
૪ પરશુરામ ...	૦-૪-૦
૫ ઇન્દ્રાવતી ...	૦-૬-૦
૬ સરસ્વતીચંદ્ર ...	૦-૧-૦
૭ સતી તોરલ ...	૦-૪-૦
૮ પુત્રરત્ન પુંડલીક.	૦-૬-૦
૯ સતી પદ્માવતી ...	૦-૮-૦
૧૦ સૂર્ય કુમારી ...	૦-૪-૦
૧૧ સ્વદેશ સેવા ...	૦-૬-૦
૧૨ 'રા' માંડલીક ...	૦-૪-૦
૧૩ છત્રવિજય ...	૦-૪-૦
૧૪ સૂરદાસ ...	૦-૬-૦
૧૫ શ્રી ભક્તિવિજય...	૦-૬-૦
૧૬ સુરેખા હરણ ...	૦-૪-૦
૧૭ નાગર ભક્ત ...	૦-૪-
૧૮ નીલમ માણેક ...	૦-૬-૦
૧૯ યોગકન્યા ...	૦-૪-૦

ચોપડીનુ નામ	કીમત,
૨૦ મનહર મેના ...	૦-૪-
૨૧ જોહરે શમશીર...	૦-૪-
૨૨ શ્રી જયમતી ...	૦-૪-
૨૩ ઉર્વશી-પુરૂરવા...	૦-૪-
૨૪ કનક કેશરી ...	૦-૪-
૨૫ વિશ્વપ્રેમી કલાપી	૦-૮-
૨૬ અમર લક્ષ્મી ...	૦-૪-૦
૨૭ પીપા ભગત ...	૦-૪-૦
૨૮ હોથલ પદ્મણી ...	૦-૪-૦
૨૯ જેસલ તોરલ ...	૦-૪-૦
૩૦ બીરબલ બાદશાહ	૦-૪-૦
૩૧ પ્રવિણ સાગર ...	૦-૪
૩૨ રાજ લીલા ...	૦-૪
૩૩ મહારાજા શાન્તનું	૦-૪
૩૪ માલવિકાગ્નિમિત્ર	૦-૪
૩૫ વીર દુર્ગાદાસ ...	૦-૪
૩૬ સતી મંજરી(હીન્દી)	૦-૪
૩૭ મહાશ્વેતા કાદમ્બરી	૦-૪
૩૮ રાજા સંભાજી ...	૦-૪
૩૯ સંસાર લીલા ...	૦-૧
૪૦ સેવકધર્મ ...	૦-૧

નકુભાઇ કાલુભાઇ શાહ.

માલેક—શ્રી આર્ય નૈતીક નાટક સમાજ,